

Шестопалова О.В.
Старший викладач
Кафедра Фінанси і кредит
Запорізький національний технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ КОШТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАШИНОБУДУВАННЯ

Постановка проблеми. Для забезпечення діяльності підприємств машинобудування та будь-якого підприємства існують оборотні засоби.

На сьогодні, в умовах розвитку економічних відносин власник підприємства, керівник, головний бухгалтер повинні спрямовувати зусилля на організацію аналітичної роботи на підприємстві як один із основних важелів досягнення ефективності використання оборотних активів, такого як фінансовий та економічний аналіз, а також здійснювати систематизацію діючих підходів до управління оборотними засобами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Прискорення обороту оборотного капіталу пов'язане не стільки з поліпшенням організації виробництва, використання основних фондів, скільки безпосередньо з поліпшенням організації та управління оборотним капіталом підприємств машинобудування.

Загальні питання теорії і практики аналізу активів висвітленні в працях вітчизняних вчених, таких як: Ф.Ф.Бутинець, Г.О.Крамаренко, Л.Г. Мельник, Г.Г.Кірейцев, І.О.Бланк, В.О.Мец, Є.В.Мних, Ю.С. Цал- Цалко та ін., а також зарубіжних : Б.Нідлз, Х.Андерсен, Д.Колдуел, П.Уілсон та ін. Кожен автор пропонує свій підхід, який на його думку, найкраще характеризує ефективність використання оборотних активів.

Теорія управління оборотним капіталом повно розкрита в працях вітчизняних учених: І.Бланка, Є.Бикової, В.Ковальова, М.Крейніної, А.Мазаракі, Є.Стоянової. Відсутність єдиної точки зору серед науковців

стосовно розробки стратегії управління оборотним капіталом зумовлює необхідність проведення системного дослідження в галузі машинобудування.

Постановка завдання. Для того, щоб досягти поставлених цілей, потрібна правильно підібрана, чітка та ефективна політика управління активами підприємства, в яких значну роль відіграють оборотні кошти. Від ефективності їх формування, регулювання та використання залежить оптимальність рівня ліквідності, платоспроможності, і, як наслідок, фінансової стійкості підприємства. Фінансовий менеджмент, як механізм управління рухом оборотних засобів, спрямований на досягнення основних стратегічних цілей підприємств машинобудування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Машинобудування є комплексною галуззю, яка базується на використанні здобутків і досягнень практично всіх галузей, воно є основою промисловості й відіграє вирішальну роль у реалізації досягнень науково-технічного прогресу у всіх сферах господарства, однак його поточний стан можна охарактеризувати як неоднозначний: останніми роками спостерігається спад виробництва.

В Україні до галузі машинобудування належить 365 промислових підприємств та 57 науково-дослідних організацій [5]. На сьогодні багатогалузевий машинобудівний комплекс в українській промисловості знизився на 15%, що свідчить про незначний розвиток галузі для країни, яка вважає себе індустріально розвинутою.

Згідно з даними, наведеними на рис.1 [5]. можна зробити висновок, що питома вага машинобудівного комплексу в промисловості є дуже нестійкою.

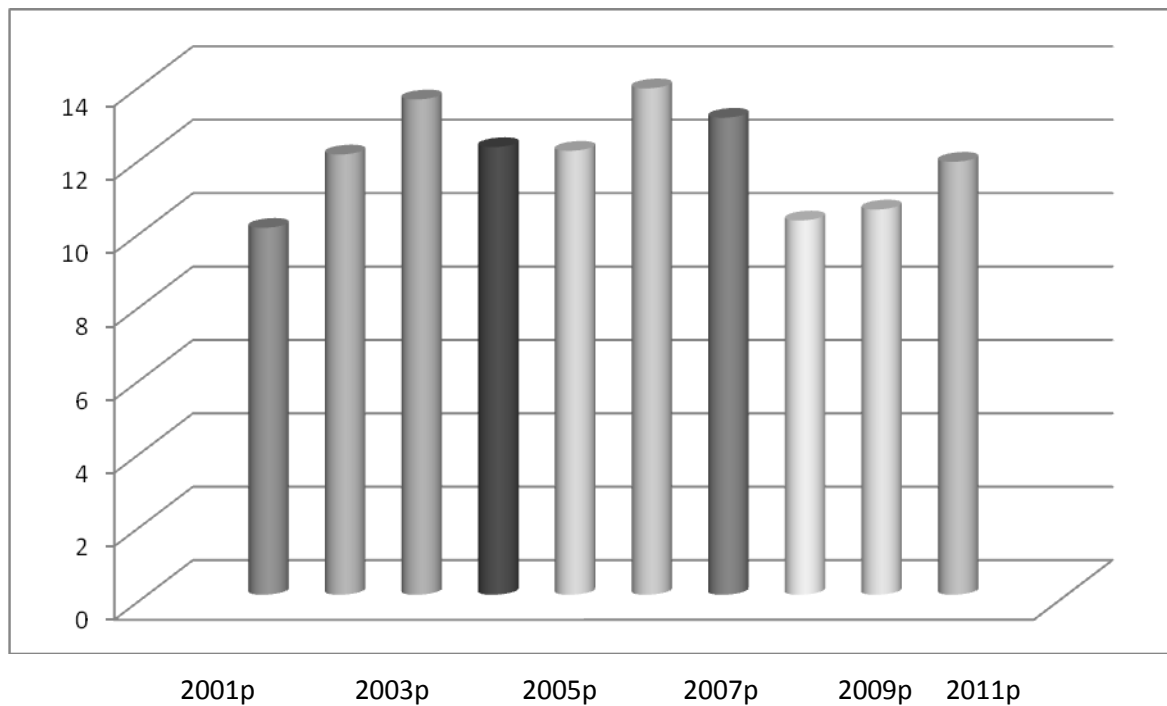

Рис.1.Питома вага машинобудування в промисловості [5].

Здійснивши аналіз сучасного стану машинобудування в Україні за 2001-2011 рр., можна зробити такі висновки, що в період з 2004 до 2006 р. відбувається зменшення питомої ваги машинобудування у промисловості України. Підвищення цього показника у 2007 р. виявилось короткостроковою тенденцією, оскільки в 2008, 2009 рр. питома вага продукції машинобудування у 2011р. збільшилась порівняно з 2010 р. на 1,1%.

Провідне місце в машинобудівному комплексі України посідають сільськогосподарське машинобудування, електротехніка, важке і тракторне машинобудування. Розвинене також приладобудування: виробництво засобів автоматизації й управління, верстатобудування та інструментальна галузь промисловості. Сучасний стан цих галузей має низку недоліків, які негативно впливають на загальний стан всієї економіки [4].

Необхідність розвитку галузі машинобудування пояснюється тим, що саме тут створюються засоби виробництва, закладаються темпи зростання продуктивності праці, чинники енергозбереження, зниження матеріаломісткості і нової якості кінцевого продукту [7].

В сучасних умовах господарювання кожне підприємство робить

головний акцент на вирішенні питань стабільності функціонування та максимізації прибутку. Для того, щоб досягти поставлених цілей, потрібна правильно підібрана, чітка та ефективна політика управління активами підприємства, в яких значну роль відіграють оборотні кошти. Від ефективності їх формування, регулювання та використання залежить оптимальність рівня ліквідності, платоспроможності, як наслідок, фінансової стійкості підприємства. Брак оборотних коштів ставить підприємство на грань банкрутства, що змушує задуматись над удосконаленню системи управління.

Нині для багатьох українських підприємств типовим наслідком економічної кризи, яка охопила нашу країну у 2008-2009 р. р., стала гостра нестача оборотних коштів.

Першим кроком в системі ефективного управління оборотним коштами варто виділити їх структурний аналіз та динаміку, що дозволить визначити, яка тенденція: зменшення чи збільшення оборотних коштів, спостерігалася на підприємстві за попередні роки та визначити оптимальний обсяг і структуру оборотних коштів. Адже збалансованість та правильність розміщення оборотних коштів має свої особливості, як у окремих галузях, так і на окремих підприємствах, що зумовлено видом діяльності, технічною оснащеністю підприємств, організацією роботи, поповненням сировини для виробництва та пошуком ринків збуту.

Наступним кроком є аналіз показників ефективності використання оборотних коштів (коефіцієнта оборотності оборотних коштів, що характеризує ефективність використання підприємством усіх наявних ресурсів, незалежно від джерел їх залучення; терміну оборотності оборотного капіталу, який застосовується для оцінки ефективності використання оборотного капіталу і показує швидкість обертання оборотних коштів; коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості, який показує швидкість обертання дебіторської заборгованості підприємства за період, що аналізується (розширення або зниження комерційного кредиту, що надається підприємством); коефіцієнта маневреності, який показує, яка частина власного капіталу використовується

для фінансування поточної діяльності, тобто характеризує ступінь мобілізації власного капіталу; коефіцієнта рентабельності, який характеризує ефективність забезпечення фінансового відтворення оборотних коштів), а також чинників, які впливають на них.

Грунтовний аналіз показників ефективності використання оборотних коштів дозволить визначити, який рівень оборотних коштів потрібен підприємству, тобто дасть змогу здійснити нормування, визначити їх мінімальну кількість, при використанні якої підприємству буде забезпечена безперервність процесу виробництва, виконання плану реалізації продукції, і як наслідок, отримання прибутку. Не варто залишати поза увагою той факт, що саме завдяки нормуванню відбувається значна економія ресурсів, що призводить до зменшення витрат та ризиків.

При управлінні оборотними коштами значну увагу варто приділити врахуванню впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на оборотність [6].

Зовнішні фактори оборотності - це ті, які підприємство може врахувати, проаналізувати, та на основі аналізу розробити певні рекомендації з функціонування, хоча безпосереднього впливу на них підприємство не має. До таких факторів належать: стан економіки, рівень оподаткування, коливання кон'юнктури ринку, політика держави, галузь діяльності підприємства, темпи інфляції, рівень ставок банківського кредитування.

До внутрішніх факторів, треба віднести ті, які підприємство може змінити, а якщо вони зменшують ефективність функціонування, то і знешкодити їх.

Такими факторами є: термін виробництва продукції, масштаб діяльності підприємства, термін оборотності оборотних коштів, розрахунки з постачальниками сировини і покупцями.

Таким чином, аналіз факторів оборотності дає змогу покращити систему управління оборотними коштами.

Отже, як нестача грошових коштів, так і їх надлишок чинять значний вплив на роботу підприємства, спричиняючи збої в виробництві чи постачанні

сировини, чим зменшують очікуваний прибуток. Саме тому дуже важливим є прискорення залучення грошових оборотних коштів як із внутрішніх, так і з зовнішніх джерел, чого можна досягти, здійснивши такі кроки:

- 1) формування знижок на великі партії продукції, що купується за готівку,
- 2) всебічне рекламування продукції,
- 3) участь у виставках та ярмарках,
- 4) пошук нових ринків збуту продукції,
- 5) забезпечення часткової чи повної попередньої оплати за вироблену продукцію,
- 6) залучення короткострокового, бюджетного чи податкового кредиту.

Тож, унаслідок прискорення оборотності фінансових (грошових) коштів зменшиться потреба в них, що дозволить підприємству вивільнити частину цих коштів з обороту та використати для збільшення виробництва, інвестування в інші види діяльності чи створення дочірніх підприємств.

Аналіз зовнішніх і внутрішніх факторів оборотності, полегшить формування оптимальної системи управління оборотними коштами.

Управління грошовими потоками — це важливий фінансовий важіль, який забезпечує:

— фінансову рівновагу підприємства в процесі його стратегічного розвитку — визначення рівня взаємозв'язку між різними видами грошових потоків за їх обсягами та в часі;

— ритмічність здійснення операційного процесу підприємства (будь — який перебіг у здійсненні платежів негативно позначається на формуванні виробничих запасів, рівні продуктивності праці, реалізації продукції тощо);

— скорочення потреби підприємства в позиковому капіталі;

— прискорення оборотності капіталу (скорочення тривалості операційного циклу, що досягається в процесі ефективного управління грошовими потоками, а також зменшення потреби в капіталі);

— зниження ризику неплатоспроможності підприємства за рахунок

синхронізації надходжень і витрат грошових коштів;

— отримання додаткового прибутку за рахунок тимчасово вільних залишків грошових активів у фінансових інвестиціях.

У кожній галузі треба розробити науково - технологічний прогноз , визначити ключові пріоритетні напрями, що мають скласти основу технологічного розвитку. Машинобудування повинно взяти на себе роль авангардної ланки промислового комплексу. Темпи його розвитку мають в 2-3 рази перевищити загальні темпи зростання промислового виробництва, створюючи умови для структурно – інноваційної перебудови і технічного переоснащення всіх галузей економіки. Зростаючий попит внутрішнього ринку на продукцію машинобудування , розвиток імпортозамінних виробництв наукомісткої та високотехнологічної продукції, збільшення експорту традиційної конкурентної та високотехнологічної продукції вітчизняного виробництва свідчать про доцільність і реальність саме такої стратегії. [4].

Отже, врахування особливостей управління оборотними коштами на підприємствах машинобудування сприятиме підвищенню ефективності його функціонування, збільшенню рівня ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості.

Висновки з проведеного дослідження. Питання управління оборотними засобами підприємств машинобудування все більш актуальними. Сучасна господарча практика потребує прийняття як зважених, так і нетрадиційних рішень, які базуються на глибокому синтезі досягнень сучасної економічної теорії та досвіді фінансового управління.

В процесі дослідження оборотними засобами підприємств машинобудування, їх складу, структури, динаміки, ефективності використання необхідно проаналізувати ефективність використання окремих видів оборотних активів.

Наслідком впровадження ефективної політики управління оборотними активами мають стати:

- забезпечення безперебійної роботи підприємства;

- зниження обсягів вільних поточних активів, і як наслідок – зниження витрат на їх фінансування;
- прискорення обороту оборотних активів;
- максимізація прибутку підприємства при збереженні ліквідності.

Біографічний список

1. Господарський кодекс України: Офіційний текст / Україна. Верховна Рада. — К.: Кондор, 2003. — 208 с.
2. Закон України «Про господарські товариства» від 19.09.1991 р.: № 1576-XII // Україна. Закони. Основні чинні кодекси і закони України / Уклад. Ю. П. Єлісєвєнко. — К.: Махаон, 2003.
3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р., № 996-XIV // Офіційне видання. Закони України у 20 томах. Т. 19. — К.: Інститут законодавства ВР України, 1996.—С. 206—213.
4. Якубовський М. Концептуальні основи стратегії розвитку промисловості України на період до 2017 року // Економіка України. 2007. - № 11. —С.4.
5. Статистичні дані Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
6. Верланов Юрій Юрійович. Фінансовий менеджмент: навчально-метод. посібник / Миколаївський держ. гуманітарний ун-т ім. Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія". — Миколаїв : Видавництво МДГУ ім. Петра Могили, 2006. — 344с.
7. Барташевська Ю.М. Розвиток машинобудування України: стан, проблеми, перспективи// Європейський вектор економічного розвитку. — 2010. - № 1. — С.19-25.

Анотація

У статті досліджено механізм управління рухом оборотних засобів спрямований на досягнення основних стратегічних цілей підприємств

машинобудування, що полягає у формуванні необхідного обсягу і складу оборотних активів , раціоналізації й оптимізації структури джерел їх фінансування.

Ключові слова: оборотні засоби, оборотні активи, механізм управління, ліквідність, рентабельність оборотних активів.

Аннотация

В статье исследован механизм управления движением оборотных средств направлен на достижение основных стратегических целей предприятий машиностроения, заключается в формировании необходимого объема и состава оборотных активов, рационализации и оптимизации структуры источников их финансирования.

Ключевые слова: оборотные средства, оборотные активы, механизм управления, ликвидность, рентабельность оборотных активов.

Annotation

У статті досліджено механізм управління рухом оборотних засобів спрямований на досягнення основних стратегічних цілей підприємств машинобудування, що полягає у формуванні необхідного обсягу і складу оборотних активів , раціоналізації й оптимізації структури джерел їх фінансування.

Система управління оборотними засобами підприємства машинобудування являє собою частину загальної фінансової стратегії підприємства, що полягає у формуванні необхідного обсягу і складу оборотних активів , раціоналізації й оптимізації структури джерел їх фінансування.

Систему управління оборотними засобами підприємства машинобудування треба розробляти такими кроками:

- 1. Аналіз оборотних активів за попередній період.*
- 2. Визначення джерел формування оборотних активів підприємства.*
- 3. Оптимізація обсягу та співвідношення постійної та змінної частини*

оборотних активів.

4. Забезпечення необхідної ліквідності оборотних активів, підвищення рентабельності.

5. Забезпечення мінімізації втрат оборотних активів у процесі їх використання.

6. Оптимізація структури джерел фінансування оборотних засобів.

Моделі оптимального залишку коштів оцінюють як:

— обсяг грошових коштів та їх еквівалентів, необхідних підприємству для задоволення його потреб;

— оптимальну пропорцію розподілу грошових коштів між окремими формами;

— періодичність (умови) та обсяги трансформації грошей в цінні папери та навпаки.

Цей напрямок поточного регулювання передбачає узгодження вхідних та вихідних потоків грошових коштів за обсягами та в часі. Цей напрямок поточного регулювання здійснюється з метою скорочення часу між моментом сплати дебіторами своїх боргів та моментом надходження грошових коштів на рахунок підприємства. Прискорення процесу надходження грошей забезпечується використанням таких інструментів регулювання грошових потоків, як: банківське накопичення, система сейфів, телеграфні та чеково-депозитні перекази, електронні чеки.

На відміну від завдань управління щодо надходження грошей, мета застосування стратегії виплат полягає в їх максимально можливого уповільненні в часі.

Ефективне використання методів прискорення надходжень та контролю витрат обумовлює виникнення протягом окремих проміжків часу тимчасово «вільних» грошових коштів. Управління вільними залишками коштів передбачає вибір та здійснення операцій щодо їх інвестування з врахуванням можливих термінів доходності та ризику, притаманних окремим інвестиційним альтернативам.

